

Чупіс А.Д.

студентка,

Науковий керівник: Білоножко С.В.

кандидат історичних наук, доцент,

Запорізький національний університет

ПРОБЛЕМА НЕЗАЛЕЖНОСТІ ШОТЛАНДІЇ ЯК ВИКЛИК БРИТАНСЬКІЙ ДЕРЖАВНОСТІ

Шотландія одна з чотирьох історичних провінцій Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії. У склад Королівства Шотландія увійшла в результаті підписання в 1707 році Унії з Англією. Минуло більш ніж триста років, як Шотландія перестала бути королівством, проте невдоволення англійськими сусідами в шотландців сформувався майже одразу після її прийняття, хоча першочергово Унія була економічно більш вигідною для Шотландії.

Етнополітичний конфлікт між Шотландією та Лондоном та прагнення до сецесії регіону має під собою великі підстави історичного, конфесійного, економічного, геополітичного та власне політичного характеру.

«Концентрична» шотландська ідентичність стала результатом заключного етапу історичного та літературного брендингу території, що почався на початку XVIII століття і закінчився у першій половині XIX століття. В результаті цього процесу сформувалася національна ідентичність, в основі якої лежала ідея шотландської нації, що поєднувала пам'ять про героїчне та історичне минуле з усвідомленням успіхів і ролі Шотландії в рамках Британської держави. Якщо, на початку цього процесу шотландці не мали на меті побудову державності, то в 1853 році, ідея побудови самостійного королівства реалізувалася в лозунг «гомруль», що в перекладі означає самоуправління.

В 1970-х роках ідея розширення меж шотландського самоуправління отримала нове оформлення після того, як в Північному морі біля узбережжя Шотландії почали активно розробляти нафтові родовища. У цей час на політичній арені активну позицію зайняла Шотландська національна партія (ШНП), використовуючи економічну вигоду видобутку нафти у досягненні своїх політичних цілей. В 1974 році, до лютневих виборів в Палату Громад, ШНП висунула гасло «Це шотландська нафта!», завдяки якому значно зміцнила своє політичне становище.

До того ж, ШНП починає все частіше звертатися до питання відтворення шотландського Парламенту і подальше отримання повного суверенітету регіону.

У 1979 році відбувся перший референдум про деволюцію – передачу частини повноважень спеціально-створеному законодавчому органу в Шотландії – Шотландській асамблеї, втім, повноваження нового органу державної влади були серйозно обмежені. За створення асамблеї проголосувало 51,62% виборців, проти 48,38%. Але, незважаючи на перемогу, лейбористський уряд Великобританії відмовився визнати результати референдуму.

Тому, повторний референдум був проведений тільки у 1997 році, завдяки якому вдалося досягти позитивних результатів і скликати автономний

Парламент Шотландії у 1998 році. До нового органу державного управління були передані внутрішні справи, в тому числі питання забезпечення правопорядку, освіти та охорони здоров'я. Протягом наступного десятиліття стало очевидно, що шотландці зацікавлені в розширенні повноважень свого Парламенту. Це виразилося у проведенні політики Шотландської національної партії, яка у 2007 році увійшла до складу автономного уряду. Одночасно постало питання, щодо проведення референдуму з метою здобуття політичної незалежності шотландською нацією [3].

У 2011 році, отримавши парламентську більшість, ШНП погодила з урядом Сполученого Королівства в Лондоні, формально відповідальним за конституційні питання, умови проведення референдуму в Шотландії, в рамках якого голосуючим пропонувалося відповісти на просте запитання: «Чи повинна Шотландія стати незалежною країною?».

Кампанія з підготовки референдуму тривала майже два роки. Рух за незалежність «Так, Шотландія», що спирався на підтримку ШНП і Шотландської партії зелених, був більш активним, позитивним і зверненим до народу. За цю кампанію також виступала велика кількість шотландських діячів культури та спорту. В 2013 році, в рамках кампанії на користь незалежності, лідер ШНП Алекс Салмонд опублікував «Білу книгу», в якій були представлені аргументи створення шотландцями незалежної держави.

Існувала і кампанія проти відділення Шотландії, що проходила під гаслом «Разом краще», акцентуючи увагу на економічних і політичних ризиках виходу із Сполученого Королівства. Агітацію «проти» вели, так звані, «уніоністські» партії, лейбористи, консерватори та ліберал-демократи (представники останніх двох партій входили до складу центрального коаліційного уряду) [5].

Результати референдуму, 18 вересня 2014 року, проілюстрували прагнення шотландців зберегти Сполучене Королівство Великобританії та Північної Ірландії в його сучасних кордонах.

Після провалу референдуму, незмінний, протягом багатьох років, лідер ШНП Алекс Салмонд, пішов у відставку. Новим керівником партії і Першим Міністром Шотландії стала Нікола Старджен [1].

Під час своєї інавгураційної промови, пані Старджен заявила, що «історично Шотландська національна партія завжди була партією конституційного прогресу», а метою її перебування на посту буде «створення справедливої держави, що підтримується сильною економікою». Вона також підкреслила швидку можливість чергового референдуму про незалежність, якщо центральні урядові партії проголосують за вихід Великобританії з ЄС, якщо вони не передадуть розширені повноваження Шотландському Парламенту, а також якщо вони продовжать розгортання в Шотландії нового покоління ядерної зброї на американській платформі «Трайдент» [4].

Перетворення Шотландії в незалежну державу є процесом, зв'язаним із чималою кількістю ризиків економічного і політичного характеру. Оскільки, Шотландія виступає в якості дотаційного регіону Великобританії. Найбільша частка дотацій припадає на фінансування соціальних програм регіону, що є рушійною силою для електорату у підтримці провідних політичних сил.

Таким чином, якщо при здобутті незалежності, розгорнеться негативний економічний сюжет, то це призведе до зростання невдоволення та ріст конфронтації в широких верствах населення. Також, економічні перетворення в молодій незалежній країні зіткнуться не лише з внутрішньодержавними проблемами, але й із зовнішніми викликами. Країні доведеться будувати наново економічні зв'язки з іншими державами та проходити шлях інтеграції до провідних економічних і політичних міжнародних організацій, таких як ЄС та НАТО.

Уряд Шотландія ніколи не розділяв євроскептицизм, характерний для більшої частини Британії, а також виступав за приєднання до зони євро. Особливо гостро, це питання постало з Брексітом, адже більша частина товарів, що виробляється в Шотландії експортуються в країни ЄС. Тереза Мей – прем'єр міністр Великобританії виступає за «жорстку» форму виходу з Союзу, тобто за повне скорочення іноземної найманої робочої сили і тотальний контроль над імміграцією, що в свою чергу навряд чи позитивно вплине на збереження єдиного ринку з ЄС. Навпаки послаблення митного режиму виключно для Шотландії зведе нанівець усю логіку «жорсткого» Брексіту, адже це може призвести до безконтрольного потоку товару та мігрантів на всю територію Королівства, через Шотландський кордон [2].

Шотландський рух за незалежність має сецесійні та сепаратистські настрої, проте його характерними рисами є: використання ненасильницьких методів, боротьба за розширення автономії з підкреслено пацифістськими поглядами, з характерною підтримкою ідей «єврооптимізму» та політики «мультикультуралізму».

Та, якщо все ж таки сторони не прийдуть до компромісу, то про новий референдум щодо виходу Шотландії зі складу Сполученого Королівства може бути оголошено вже в найближчі місяці. Спрогнозувати результати чергового референдуму наразі досить складно, проте навіть сам факт його проведення може нанести удар не лише по іміджу держави, а й безпосередньо по британській державності.

Список використаних джерел:

1. Alex Salmond resigns as first minister after Scotland rejects independence [Електронний ресурс] // theguardian. – Режим доступу: <http://www.theguardian.com/politics/2014/sep/19/alex-salmond-resigns-first-minister-for-scotland>. – Назва з екрану. – Дата доступу: 15.04.2017.
2. Hard Brexit: Theresa May to announce withdrawal from single market to get 'clean break' from EU [Електронний ресурс] // The independent. – Режим доступу: <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/brexit-latest-updates-theresa-may-article-50-speech-unity-end-division-global-britain-a7527896.html>. – Назва з екрану. – Дата доступу: 15.04.2017.
3. History of devolution [Електронний ресурс] // The Scottish government. – Режим доступу: <http://www.gov.scot/About/Factfile/18060/11550>. – Назва з екрану. – Дата доступу: 15.04.2017.
4. Scotland, the nuclear deterrent and NATO membership [Електронний ресурс] // www.parliament.uk. – Режим доступу: <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201314/cmselect/cmdfence/198/19807.html>. – Назва з екрану. – Дата доступу: 15.04.2017.
5. Scotland votes no [Електронний ресурс] // BBC. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/news/events/scotland-decides/results>. – Назва з екрану. – Дата доступу: 15.04.2017.